

**Programma van maatregelen bij Archeologienota:
Zaffelare-Dorp, Lochristi
(prov. Oost-Vlaanderen)**

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, april 2021

Titel

Programma van Maatregelen bij

Archeologienota:

Zaffelare-Dorp, Lochristi

(prov. Oost-Vlaanderen)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

Urban Link Group

Projectcode

2020EK156

Plaats en datum

Borgerhout, april 2021

Reeks en nummer

RVFSA-Rapport, 100

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens	3
2. Inleiding	6
3. Aanleiding en resultaten van het vooronderzoek	6
4. Vraagstellingen en onderzoeksdoelen	11
4.1. Algemeen	11
4.2. Nederzettingsterreinen	11
4.3. Landschap en bodem	12
5. Onderzoeksstrategie, motivering, fasering en methodiek	12
5.1. Motivering	12
5.2. Sleuven- en puttenplan	12
5.3. Uitvoering van het veldwerk	14
5.3.1. Afwijkingen ten aanzien van het puttenplan	15
5.4. Bijzondere voorwaarden	16
6. Bindende voorwaarde bij vervolgonderzoek (opgraving) na het vooronderzoek (prospectie)	16

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

Lochristi, Zaffelare-Dorp
(20-LOC/ZAF-2020K156)

Ligging

Lochristi, Zaffelare-Dorp 2

Kadastrale gegevens

Lochristi: 2de Afd.
Zaffelare: Sectie C
Perceelnummers:
436K2, 443R, 438K, 436A2

Bounding Box

X114645,8   Y202693,7
X114708,1   Y202730,1
X114683,3   Y202787,4
X114734,9   Y202810,8
X114726,0   Y202827,7
X114681,7   Y202807,5

X114663,9 Y202811,2

X114612,5 Y202796,1

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied in rood

Projectcode

2020K156

Opdrachtgever

Urban Link Group

Contactpersoon opdrachtgever

Bjorn Allary

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research
& Consultancy.

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126

Guldensporenstraat 143

2140 Borgerhout

Termijn

20 november – 6 april 2021

Geplande ingreep

Gedeeltelijke sloop bestaande bebouwing, gedeeltelijke renovatie bestaande bebouwing, optrekken nieuwbouw met ondergrondse parking, heraanleg omgeving (fietsenstalling, verharding, groen), aanleg nutsleidingen en -putten.

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De melding werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m² of meer en de bodemingrepen bedragen meer dan 1000m², zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen buiten een zone waarop lagere oppervlaktecriteria van toepassing zijn.

Randvoorwaarden

/

Doelstelling

Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.

Vraagstelling

- Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?
- Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

Bureauonderzoek, prospectie met ingreep in de bodem, archeologienota, proefsleuven, uitgesteld traject.

2. Inleiding

Vanuit het bureauonderzoek kan niet geconcludeerd worden of er zich wel of geen archeologische waarden in het gebied bevinden. Maar kon wel worden aangetoond dat het projectgebied een hoog potentieel op archeologische kenniswinst heeft met betrekking tot periodes vertegenwoordigd door sites bestaande uit zachte grondsporen en muurresten (meer bepaald de late middeleeuwen en de nieuwe tijd).

Bijkomende vooronderzoek dringt zich met andere woorden op. Dit vooronderzoek kan in principe verschillende vormen aannemen, maar hier zal beargumenteerd worden dat slechts één onderzoeksmethode de benodigde informatie kan opleveren met betrekking tot het vaststellen van eventuele archeologische waardevolle resten binnen het projectgebied.

Prospectie van het terrein zal geen informatie opleveren gezien de aanwezigheid van de verhardingen en begroeiing. Geofysisch onderzoek is in dit kader ook niet relevant: met betrekking tot het dateren van eventuele sporen levert dit geen tot weinig bruikbare resultaten op. Het uitvoeren van landschappelijke boringen heeft naar onze mening weinig nut, aangezien er geen aanwijzingen zijn van ernstige ingrijpende bodemverstoringen, noch zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van begraven bodems binnen het projectgebied. Daarom wordt geadviseerd om over te gaan tot een vooronderzoek met ingreep in de bodem, in de vorm van proefsleuven en proefputten.

Dergelijk vooronderzoek dient normaliter uitgevoerd te worden in het kader van de archeologienota die toegevoegd moet worden aan de omgevingsvergunningsaanvraag. Echter, in dit specifieke geval zijn de terreinen nog in gebruik en niet toegankelijk voor onderzoeken met ingreep in de bodem. Daarom wordt een Programma van Maatregelen opgesteld met een uitgesteld traject.

3. Aanleiding en resultaten van het vooronderzoek

Voor de aanleiding tot het vooronderzoek en de resultaten van het bureauonderzoek: zie hoofdstukken 2 en 3 van de archeologienota.

Op basis van de beschikbare bodemkundige, historische, cartografische en archeologische gegevens over het projectgebied en zijn ruimere omgeving kan gesteld worden dat het terrein gelegen is ter hoogte van een historische dorpskern en dientengevolge een verhoogd potentieel heeft op de aanwezigheid van archeologisch waardevol erfgoed.

Het projectgebied bevindt zich 80 meter ten oosten van de kerk van Zaffelare en is gelegen langs de belangrijkste straat in het dorpscentrum. Op basis van historische en cartografische bronnen kan verwacht worden dat het terrein allicht reeds vanaf de late middeleeuwen (mogelijk 13de eeuw) werd bewoond. Het dorpscentrum kwam tot stand ten tijde van de tweede ontginningsperiode van de regio door de abdij van Sint-Pieters in de 13de eeuw. De eerste ontginningsperiode dateerde uit de 12de eeuw en vond allicht plaats in de buurt van de Oude Veldstraat. Hierbij kunnen we er van uit gaan dat hoe dichterbij de oude straat bevinden hoe hoger de kans op de aanwezigheid van resten uit de middeleeuwen, de nieuwe en de nieuwste tijd.

Landschappelijk gezien lijkt de zone van het dorpscentrum, zij het iets lager gelegen, sterk op de zone rond de Oude Veldstraat. Op het DHM is te zien dat zich ter hoogte van beide oude straten een wat hoger gelegen zandrug situeert in het overwegend lage en vlakke landschap van de Vlaamse Vallei. De straten volgen mooi de rug van deze verhevenheid in het landschap en liggen aan de oorsprong van het ontstaan van de middeleeuwse bewoning.

Deze gunstige landschappelijke ligging zal allicht ook in het verleden aantrekkelijk geweest zijn voor menselijke aanwezigheid of activiteiten. Het valt dan ook niet uit te sluiten dat het terrein reeds voor de middeleeuwen werd bewoond of gefrequenteerd door mensen. Dat er in de omgeving in het verleden reeds menselijke aanwezigheid was, wordt aangetoond door de talrijke vondsten van silex artefacten te dateren vanaf het paleolithicum tot in het neolithicum.

We kunnen stellen dat het terrein gezien zijn ligging een verhoogde kans heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering vanaf de late middeleeuwen tot de nieuwe en nieuwste tijd. Deze resten kunnen bestaan uit grondsporen, archeologische lagen en structuren in steen. Er is op het terrein allicht sprake van een langdurige bewoning die mogelijk over enkele honderden jaren onafgebroken doorloopt. Hierdoor zullen eventueel ooit aanwezige oudere archeologische resten bestaande uit grondsporen allicht niet meer of slechts in beperkte mate zijn bewaard. Het valt uiteraard niet uit te sluiten dat deze nog in beperkte mate op het terrein aanwezig kunnen zijn. Anders is het gesteld met resten uit de prehistorie bestaande uit artefacten sites. Ondanks het feit dat het terrein in de steentijden een aantrekkelijke landschappelijke ligging had en ondanks het feit dat steentijd artefacten binnen het projectgebied aanwezig kunnen zijn, is de kans klein dat deze zich nog in situ zullen bevinden. Het terrein is immers reeds eeuwen bewoond en bebouwd, waardoor de kans op de aanwezigheid van een gave bodemopbouw erg klein tot onbestaande is.

De geplande werkzaamheden zullen het volledige bodemarchief verstoren over een oppervlakte van plusminus 2350m². Over een oppervlakte van ongeveer 300m² wordt een verstoring verwacht van het jongste archeologische niveau. Over een oppervlakte van plusminus 700m² wordt geen bijkomende

verstoring verwacht maar kunnen wel archeologische resten aan het licht komen. Over de rest van het terrein met een oppervlakte van 4350m² wordt een gedeeltelijke verstoring van eventueel aanwezige resten verwacht met een verlies aan context en kennis tot gevolg.

Gezien het verhoogde potentieel op de aanwezigheid van sporensites vanaf de middeleeuwen en de nieuwe tijd en het feit dat ook de aanwezigheid van oudere resten niet kan worden uitgesloten, gezien de impact van de geplande werken en gezien het feit dat heden nog niet duidelijk is of er wel degelijk archeologische resten aanwezig zijn met een hoog potentieel op kennisvermeerdering, raden we aan bijkomende vooronderzoeken uit te voeren. Dit onderzoek zal bestaan uit een prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven.

Omdat de terreinen heden nog niet toegankelijk zijn en nog in gebruik zijn, kunnen deze onderzoeken pas worden uitgevoerd na het toekennen van de omgevingsvergunning en na het slopen van de aanwezige bovengrondse constructies. Daarom zal een uitgesteld Programma van Maatregelen worden opgesteld.

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?*

Fysisch-geografisch gezien bevindt het projectgebied zich in de Vlaamse Vallei. Het terrein situeert zich 125 meter ten oosten van de Hasselsgracht. Een aftakking van deze gracht loopt op 300 meter ten noorden van het projectgebied. Op plusminus 340 meter ten zuiden van het terrein bevindt zich de Dijkgracht.

De ligging van het terrein in de Vlaamse Vallei is duidelijk zichtbaar op het DHM van de ruimere omgeving. De kaart wordt gekenmerkt door een vrij vlak reliëf dat plaatselijk wordt doorsneden door enkele wat hogere min of meer oost west georiënteerde ruggen. Het terrein situeert zich net ten noorden van zulke kleine rug die de basis vormt voor de straat Zaffelare-Dorp die hetzelfde tracé vertoont als de kleine rug. Wat meer in zuidelijke richting situeert zich eveneens zulke, zij het iets meer uitgesproken rug. Ook hier bevindt zich heden een verbindingsweg, namelijk de Oude Veldstraat.

Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt voor het grootste deel van het projectgebied een bodem van het type OB weergegeven; dit zijn door de mens gewijzigde bodemprofielen, in casu bebouwde gronden. Enkel in het uiterste noorden van het terrein komt een bodem van het type Zch voor. Aan de overzijde van de straat zien we ten zuiden van de bebouwde gronden een bodem van het type Zdb. Het is goed mogelijk dat één van beide bodemtypes oorspronkelijk ter hoogte van het projectgebied voorkwam.

Het terrein situeert zich minder dan 100 meter ten oosten van de dorpskerk ter hoogte van een zone die volgens historische bronnen in de 13de eeuw werd ontgonnen onder invloed van de Sint-Pietersabdij. We kunnen dus veronderstellen dat zich ter hoogte van het projectgebied mogelijk reeds in de late middeleeuwen bewoning situeerde, allicht in de vorm van hoeves. In de nieuwe tijd zullen

deze mogelijk zijn vervangen door meer residentiële verblijven gezien de ligging in het dorpscentrum. Vanaf het begin van de 19de eeuw wordt het terrein geleidelijk opgenomen in het klooster dat gesticht werd in 1815 door het opkopen van een bestaande woning die nog voor het midden van de 19de eeuw werd verbouwd. De huidige bebouwing gaat gedeeltelijk terug op de 19de eeuw.

De aanwezigheid van en de langdurige bewonings- en bebouwingsgeschiedenis hebben allicht de oorspronkelijke bodemopbouw grotendeels gewijzigd. Dit is vermoedelijk de reden voor de aanduiding op de bodemkaart van Vlaanderen met bodems van het type OB.

- *Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?*

Alhoewel er in de omgeving van het projectgebied in het verleden reeds talrijke archeologische objecten werden aangetroffen, kunnen we stellen dat enkel de historische kerk een nabijgelegen site is. De resten met betrekking tot de prehistorische periode kwamen haast allemaal aan het licht door middel van veldprospecties. Uitzondering zijn de artefacten aangetroffen tijdens een boorcampagne. Echter werd hier geen waardevolle archeologische site aangetroffen en werden geen archeologische onderzoeken uitgevoerd met betrekking tot in situ steentijd artefactensites.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?*

Op basis van de geraadpleegde bronnen kan besloten worden dat het projectgebied een hoog potentieel heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering uit de middeleeuwen, de nieuwe tijd en de nieuwste tijd. Immers bevindt het terrein zich minder dan 100 meter ten oosten van de dorpskerk van het middeleeuwse Zaffelare. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat het terrein allicht reeds vanaf de middeleeuwen ononderbroken werd bewoond. Aanvankelijk zal de bewoning landelijk van aard geweest zijn (hoeves). In de nieuwe tijd zal deze allicht geleidelijk zijn overgegaan in meer burgerlijke bewoning gezien de ligging in het centrum van het dorp. Vanaf het begin van de 19de eeuw werd het klooster en de school van de zusters van Liefde van Jezus en Maria gesticht en geleidelijk uitgebreid. Het eerste gebouw werd aangekocht in 1815 en is allicht zichtbaar op het Primitief Kadaster in het westelijke deel van het projectgebied ter hoogte van de te renoveren blok C. De huidige gebouwen gaan grotendeels terug tot 19de-eeuwse uitbreidingen en aanpassingen. Een deel van de 19de-eeuwse gebouwen van het klooster zijn heden reeds gesloopt.

Gezien de landschappelijk gunstige ligging van het projectgebied valt niet uit te sluiten dat het terrein ook voor de middeleeuwen reeds door mensen werd bewoond of gefrequenteerd. Echter is de kans dat er nog intacte sites uit de oudere periodes bewaard zijn eerder klein. Het terrein is immers vermoedelijk reeds vanaf de middeleeuwen ononderbroken bewoond. Dit heeft vermoedelijk oudere

archeologische resten minstens gedeeltelijk vernield. Wel kunnen er nog fragmenten van eventueel oudere bewoning aanwezig zijn in de vorm van losse sporen en artefacten.

Ook is de kans dat er op het terrein nog intacte steentijd artefactensites aanwezig zijn, is eerder klein tot onbestaande gezien het gebruik van het terrein in jongere periodes.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

De geplande werkzaamheden zullen het volledige bodemarchief verstoren over een oppervlakte van plusminus 2350m². Over een oppervlakte van ongeveer 300m² wordt een verstoring verwacht van het jongste archeologische niveau. Over een oppervlakte van plusminus 700m² wordt geen bijkomende verstoring verwacht maar kunnen wel archeologische resten aan het licht komen. Over de rest van het terrein met een oppervlakte van 4350m² wordt een gedeeltelijke verstoring van eventueel aanwezige resten verwacht met een verlies aan context en kennis tot gevolg.

- *Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?*

Op basis van het huidig beschikbare bronnenmateriaal kan besloten worden dat er voldoende informatie beschikbaar is om te kunnen concluderen dat het projectgebied een hoog potentieel heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kenniswinst. Er is voornamelijk een verhoogde kans op het aantreffen van archeologische resten vanaf de late middeleeuwen en de nieuwe tijd. Bovendien kan evenmin worden uitgesloten dat er zich geen oudere resten in de ondergrond bevinden. Echter zullen deze resten indien aanwezig, allicht eerder fragmentarisch bewaard zijn ten gevolge van eeuwenlange bewoning binnen het projectgebied. De kans op de aanwezigheid van in situ bewaarde steentijd artefactensites lijkt eerder klein tot onbestaande ten gevolge van het gebruik van het terrein sinds de late middeleeuwen. De mogelijk aanwezige resten kunnen bestaan uit archeologische grondsporen vanaf het neolithicum tot en met de nieuwste tijd, uit archeologische lagen uit de middeleeuwen tot de nieuwste tijd en uit muurwerkresten uit de periode vanaf de late middeleeuwen/nieuwe tijd tot de nieuwste tijd. De resten kunnen afkomstig zijn van bewoning met een landelijk karakter voor de periodes tot de nieuwe tijd. Vanaf de nieuwste tijd ontstond binnen het terrein een klooster.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kon echter niet worden aangetoond of er daadwerkelijk nog waardevolle archeologische resten aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied. Daarom is het nodig bijkomende vooronderzoeken uit te voeren. Gezien de aard van de verwachte resten wordt geadviseerd voor een prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven en proefputten. Deze onderzoeken dienen echter in een uitgesteld traject te worden uitgevoerd omdat de terreinen heden nog in gebruik zijn en niet toegankelijk zijn.

4. Vraagstellingen en onderzoeksdoelen

Op basis van het niet-destructief uitgevoerde vooronderzoek (bureauonderzoek) kan niet worden bepaald of er zich effectief archeologische sites met een hoog potentieel tot kennisvermeerdering binnen het projectgebied bevinden. Hiervoor zal een vooronderzoek met ingreep in de bodem moeten plaatsvinden. Dit zal tot doel hebben vast te stellen of er archeologisch erfgoed in de bodem aanwezig is, en dit te registreren, determineren en waarderen. Verder zal bepaald worden in hoeverre de geplande werken een impact hebben op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed. Indien mogelijk zal bekeken worden of er mogelijkheid is tot behoud in situ. Indien dit niet realiseerbaar is, zullen uit het vooronderzoek aanbevelingen vloeien voor vervolgonderzoek.

Om bovenstaande te kunnen realiseren, is het noodzakelijk voorafgaand aan het vooronderzoek met ingreep in de bodem een aantal onderzoeksvraagstellingen te formuleren:

4.1. Algemeen

- Zijn er archeologische sporen aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze sporen?
- Zijn er archeologische vondsten aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze vondsten?
- Wat is de bewaringskwaliteit van de vondsten?
- Wat is de ruimtelijke begrenzing van de sporen (zowel horizontaal als verticaal; strekt de site zich uit buiten de grenzen van het plangebied)?

4.2. Nederzettingsterreinen

- Zijn er aanwijzingen voor nederzettingsterreinen in het plangebied? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
- Zijn er aanwijzingen voor continuïteit of fasering van de nederzetting en/of structuren?
- Welke elementen kunnen bijdragen tot de kennis van de economische en sociale relaties in de verschillende perioden/fasen?
- Wat is de relatie van de vindplaats tot de ruimere omgeving?
- Zijn er aanwijzingen voor andersoortig gebruik van het terrein (anders dan bewoning)? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
- Zijn er sporen van ambachtelijke activiteiten?
- Zijn er sporen van agrarische activiteiten?
- Zijn er sporen van landgebruik (perceelsindeling, wegen, akkers, grondstofwinning...)?

4.3. Landschap en bodem

- Is de oorspronkelijke bodem intact?
- Wat is de opbouw van de bodem?
- Hebben er post-depositionele processen plaatsgevonden en welk effect hebben deze gehad op de archeologische resten?
- Zijn er recente verstoringen aanwezig en wat is hun ruimtelijke begrenzing?

5. Onderzoeksstrategie, motivering, fasering en methodiek

5.1. Motivering

Om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van eventuele archeologische resten is verder vooronderzoek noodzakelijk.

Prospectie van het terrein is niet aan de orde. Het gebied is volledig verhard en begroeid. Eventuele vondsten zullen bijgevolg onzichtbaar zijn.

Geofysisch vooronderzoek is in dit geval ook geen meerwaarde. Vaststellen wat de aard en datering is van eventuele sites kan niet aan de hand van geofysisch onderzoek.

In dit specifieke geval is vooronderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek en proefputten de enige manier om goede informatie te verkrijgen over eventuele archeologische vindplaatsen in het plangebied. Op deze manier kan niet alleen gewaardeerd worden wat de aard en ouderdom van de eventuele vindplaats is, maar kan ook beter ingeschat worden wat de bewaartoestand er van is (zie Code van Goede Praktijk, artikel 8.6.1.1, 'doel'). Deze drie elementen zijn van cruciaal belang in het adviseren over een eventueel vervolgtraject.

5.2. Sleuven- en puttenplan

De voorgestelde proefsleuven en -putten hebben als doel te bepalen of er zich archeologische resten in het plangebied bevinden, en vast te stellen in hoeverre het eventuele bodemarchief verstoord is.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ongeveer 7700m². Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kon bepaald worden dat de geplande werken binnenin de te renoveren blokken D en E, over een oppervlakte van ongeveer 700m², omzeggens geen impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Ter hoogte van de te renoveren blok C met een oppervlakte van ongeveer 300m², zijn ook slechts beperkte bodemingrepen gepland. Echter situeert dit gebouw zich aan de straatzijde en bestaat de kans dat er zich onder de 19de-eeuwse vloeropbouw oudere muurresten bevinden behorend aan de in de 19de eeuw gesloopte bebouwing uit de nieuwe tijd. De belangrijkste bodemingrepen situeren zich ter hoogte van de te realiseren nutsput binnenin het gebouw. Het volledige eventueel aanwezige bodemarchief wordt vernield ter hoogte van de nieuw te realiseren blokken A en B, de nieuw op te trekken ondergrondse garage en de verschillende rioleringen

en nutspitten en dit over een oppervlakte van plusminus 2350m². Over de resterende oppervlakte van ongeveer 4350m² zullen de werken een beperkte impact hebben en geen volledige vernieling veroorzaken. Echter dient hier wel rekening te worden gehouden met verlies van context en dus met kennis van eventueel aanwezige archeologische resten ten gevolge van de geplande werkzaamheden. Dit houdt in dat, rekening houdend met een minimaal dekkingspercentage van 12,5% (zie Code van Goede Praktijk, paragraaf 8.6.2), er ca. 670m² proefsleuven en plusminus 167,5m² kijkvensters dienen te worden aangelegd om gefundeerde uitspraken te kunnen doen over het archeologisch potentieel van het terrein. Bijkomend dient een oppervlakte van 37,5m² door middel van proefputten te worden onderzocht ter hoogte van de te renoveren blok C.

Binnen het gebouw worden 4 proefputten gepland met een oppervlakte van 9m² en zijdes van 3 meter. De putten worden verspreid binnen de school ingepland en hebben als doel eventuele oudere voorgangers van het huidige gebouw te lokaliseren. Minstens één van de drie putten wordt ingepland ter hoogte van de nieuw te realiseren nutspuit binnenin het gebouw. Minstens één van de drie proefputten wordt gerealiseerd ter hoogte van de bestaande fundering van het gebouw.

Op het terrein worden 5 sleuven ingepland met een breedte van 3 meter en een lengte van 40, 60 en 80 meter. De sleuven worden met uitzondering van de noordoostelijke sleuf min of meer volgens de bestaande bebouwing georiënteerd. Dit brengt de totale onderzochte oppervlakte op 900m² door middel van proefsleuven en 36m² door middel van proefputten. Dit betekent dat er in principe een voldoende oppervlakte wordt onderzocht. Indien er echter relevante sporen worden aangetroffen, kan steeds via kijkvensters een extra controle worden uitgevoerd.

In het geval er lithisch materiaal wordt aangetroffen, dient te worden geëvalueerd of het gaat om een concentratie lithisch materiaal of afzonderlijke vondsten. Indien het gaat om een concentratie lithisch materiaal waarvan vermoed wordt dat deze zich in situ bevindt, dient de onderzoeksstrategie hieraan aangepast te worden conform de richtlijnen in de Code van Goede Praktijk (paragraaf 8.7). Omdat de kans bestaat, maar erg klein is, dat er lithische resten aanwezig zijn, dient er tijdens de aanleg van de sleuven extra aandacht aan besteed te worden (opschaven, laagsgewijs afgraven, begeleiding kraan).

5.3. Uitvoering van het veldwerk

De proefputten binnenin de historische bebouwing worden met een minigraver uitgevoerd. Het verwijderen van de vloeren kan worden uitgevoerd door de aannemer der werken, maar dient steeds te worden begeleid door de veldwerkleider of de erkende archeoloog.

Vondsten die uit sporen afkomstig zijn, worden toegekend aan dit spoor. Losse vondsten (vondsten uit bodemlagen en ophogingslagen) worden verzameld in vakken van 4 x 5 m. Hierdoor kan later eventueel een overzicht gegenereerd worden van vondstconcentraties.

Als er graven worden aangetroffen, dienen deze te worden behandeld volgens de Code van Goede Praktijk.

In het geval er een lithische site wordt aangetroffen, zullen de artefacten individueel ingemeten worden. Hierbij geldt dat niet alleen hun horizontale ligging maar ook de verticale positie vastgelegd dient te worden. Indien mogelijk moet ingeschat worden of het om een activiteitenzone gaat of eerder om verspreide vondsten.

De sleuven dienen opgeschaafd te worden en dienen vlaksgewijs worden aangelegd met extra aandacht voor eventueel aanwezige lithische artefacten.

Het vooronderzoek wordt uitgevoerd onder leiding van een veldwerkleider die minimaal 10 prospecties met ingreep in de bodem heeft uitgevoerd zowel ter hoogte van historische bebouwing als in landelijke contexten.

Het doel van het vooronderzoek is na te gaan of er zich archeologische relictten in de bodem van het plangebied bevinden, wat de aard en datering hiervan is en wat de bewaringstoestand is. Het onderzoek is succesvol als dit achterhaald kan worden maar als ook achterhaald kan worden wat de waarde is van de eventueel aangetroffen site in het kader van de kenniswinst. Hiertoe zijn de eerder genoemde onderzoeksvraagstellingen geformuleerd.

5.3.1. Afwijkingen ten aanzien van het puttenplan

In een aantal situaties kan afgeweken worden van het voorgestelde puttenplan. De Code van Goede Praktijk voorziet in de mogelijkheid af te wijken van de voorgeschreven norm, mits motivatie (paragraaf 8.2, lid 7).

- Het voorgestelde puttenplan is indicatief en dient niet rigoreus nagevolgd te worden. Putten en sleuven kunnen licht verplaatst worden afhankelijk van de situatie op het terrein (hindernissen) of indien blijkt dat een sleuf volledig verstoord is (bijvoorbeeld aanwezigheid van een recente greppel), kan geopteerd worden de positie te wijzigen. Voorwaarde is dat de dekkingsgraad minstens 10 % bedraagt en de verspreiding van de sleuven voldoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden.
- Indien tijdens het aanleggen van de proefsleuven een verstoorde zone wordt aangesneden, kan de proefsleuf onderbroken worden tot de rand van de verstoring. De tussenliggende zone kan gecontroleerd worden met proefputten teneinde de aanwezigheid van de verstoring te verifiëren.

5.4. Bijzondere voorwaarden

Voorafgaandelijk aan de prospectie met ingreep in de bodem dienen de aanwezige constructies te worden verwijderd in de zones waar proefsleuven dienen te worden voorzien. Het slopen van de bestaande bebouwing gebeurt niet dieper dan het bestaande maaiveld. Eventuele vloerniveaus en verhardingen dienen in overleg met en/of onder begeleiding van de uitvoerende archeoloog te worden verwijderd op de positie van de geplande proefsleuven en -putten.

Aanwezige nutsleidingen die niet meer in dienst zijn dienen afgesloten te worden. Er wordt een plan ter beschikking gesteld met aanduiding van de nog actieve leidingen. De positie van de leidingen wordt bovengronds door de aannemer der werken aangeduid voorafgaandelijk aan het uitvoeren van de prospectie met ingreep in de bodem.

Tevens dient het niveau van het grondwater gekend te zijn. Indien de grondwatertafel zich boven het archeologische relevante niveau bevindt, dienen door de bouwheer/opdrachtgever de nodige maatregelen te worden genomen voorafgaandelijk aan de prospectie met ingreep in de bodem.

6. Bindende voorwaarde bij vervolgonderzoek (opgraving) na het vooronderzoek (prospectie)

Indien uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem blijkt dat een vervolgonderzoek noodzakelijk is, dient rekening te worden gehouden met de uitvoering van een eventuele opgraving alsook met het uitwerken van de opgravingsresultaten, inclusief het uitvoeren van de nodige natuurwetenschappelijke onderzoeken, conservaties en restauraties, mocht dit nodig blijken. De specifieke invulling van de uitwerking van de opgravingsresultaten, het natuurwetenschappelijk onderzoek en van conservatie en restauratie zullen in het Programma van Maatregelen van de nota, opgesteld na het uitvoeren van het vooronderzoek, worden gespecificeerd.